

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 27. JULIJA (JULY 27), 1936. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 147

Španske ljudske čete drže fašiste v kleščah povsod

Fašistična vstaja odbita na vseh frontah. Republika mornarica in letalci neprestano bombardirajo divje Maročane na jugu, da se ne morejo ganiti nikamor. Na severu so fašisti običali v gorskih soteskah nad Madridom. Gil Robles izgnan iz Francije. Blumova vlada dovolila "neoficijsko" zalaganje španske vlade z orožjem in strelivom

Madrid, 26. jul. — Španska ljudska vlada poroča, da je prodiranje fašistov običalo na vseh frontah. Na jugu so zveč bojne ladje in letala blokirala fašistična gnezda v Cadizu, Sevillu in Algecirasu; afriški Maročani se ne morejo ganiti nikamor. Ljudske čete so večkrat okupirale mesto Albacete na jugu. Napadi ljudskih čet na Zaragozo na vzhodu se nadaljujejo in mesto kmalu pade. Fašistična ofenziva na severu je običala v gorskih predelih 60 milj severno od Madrida. Fašisti pod vodstvom generala Mola se počasi umikujejo proti Burgosu.

Pariz, 26. jul. — Španska vlada se je obrnila na Blumovo vlado Francije s prošnjo, naj ji da nekdo zalogo letal, orožja in streliva za pobijanje fašistične revolte. Zadeva je prišla na kabinetno sejo, toda socialni radikali so se uprli temu, češ, da Francija mora biti nevtralna z ozirom na civilno vojno v Španiji. Nato je bil storjen kompromis, da francoske priprave trdke lahko sprejemajo orožja španske vlade.

Pariz, 26. jul. — Španski fašisti izgnan iz Francije. Bayonne, Francija, 25. jul. — Jose Maria Gil Robles, španski fašistični vodja in bivši vojni minister, ki je pribežal v Španijo pred enim tednom, je bil včeraj obveščen po francoski policiji, da mora zapustiti Francijo. Odlok za izgon Roblesa je prišel iz Pariza. Francoska vlada je ukazala izgnati dva španska fašistična veljača, ki sta tiskala fašistične letake v Biztriu in jih pošiljala v Španijo. Kam so izgnani fašisti odšli, ni znano.

Francija pošilja strelivo Španiji? Pariz, 26. jul. — Danes poročajo pariški nacionalistični listi, da je Cristobal del Castillo, španski fašistični vodja, ki namenjajo poslanika v Parizu, da se resigniral, kakor da bi bil podpisal ček v plačilo za letala, orožje in strelivo, ki ga je Blumova levičarska vlada prodala španski levičarski vladi. Francoski nacionalistični in fašistični tisk vsled tega ogorčeno napada Blumovo vlado, češ, da Francija "mora držati roke proč od civilne vojne na Španiji."

Francoski fašisti odprto simpatizirajo s španskimi fašisti in pušči ter napovedujejo njihovo zmago. Francoško orožje in strelivo odvažajo španske ladje iz Marocilla. Španska vlada je odstavila vse španske konzule in druge diplomate v Franciji in drugje, ki simpatizirajo s fašisti, kakor gori omenjeni Castillo, na njihova mesta je pa imenovala levičarske konzule.

Redni boji severno od Madrida Madrid, 25. jul. — Španska ljudska vlada je mobilizirala in poslala najmanj pet armad na sever, zapadni sever in vzhodni sever ter dve na jug za pobijanje fašistične revolte, ki je izbruhnila pred enim tednom. Vse te armade so flankirane z delavsko milico, ki je že narasla na več stotisoč mož.

Francoski Largo Caballero, vodja levičarskega krila socialistične stranke in Quiruga, bivši predsednik vlade, sta tudi stopila (Dajle na 3. strani.)

Domače vesti

Obisk Chicago. — Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete sta te dni obiskali Mary in Rose Miller iz Saginawa, Mich.

V bolnišnici Los Angeles, Calif. — Louis Ercek, član društva 616 SNPJ, se je moral podvreči težki operaciji na želodcu. Nahaja se v bolnišnici St. Vincent's v Avoradu ulici, kjer ga naj člani obiščejo.

Milwaukeeke vesti Milwaukee. — Zadnje dni je umrl rojak Pavel Tomec, star 48 let. Zapuščal tri hčere. — Ponesrečil se je mladi rojak Frank Sagadin, kateremu je pri izkledanju piva padel sodček na roko in mu jo zlomil. Dobil je tudi notranje poškodbe in nahaja se v bolnišnici. — Žena Matha Udovica je bila obveščena, da je v Calumetu; Mich., naglo umrl njen brat John Schutte. Ulica se mu je kri. Star je bil 51 let in doma od Starega trga pri Poljanah v Beli Krajini. V Ameriki je bil 30 let in zadnja leta je vodil gostilno. — Na obisk v staro domovino se je podal Matt Cizar. Obiskal bo svojce v Crnomlju in drugod. — Ana Banovec se je omožila z Gustavom Luetkejem.

Iz Južne Amerike Buenos Aires, Arg. — Alojziju in Anli Brezigar je umrl šestletni sinček Alojz. — Poročila sta se Anton Podlogar iz Metlike v Beli Krajini in Justina Jeram iz Bukovega pri Cerknem na Primorskem.

Reorganiziranje francoske banke

Senat revidiral v zbornici sprejeti načrt

Pariz, 25. jul. — Francoska vlada in parlament se morata ponovno baviti z novim problemom — reorganiziranjem državne banke in sporadičnimi stavkami sedaj, ko je senat revidiral in sprejel nekatere določbe vladnega načrta glede podpravljenosti banke, ki je bil že sprejet v nižji zbornici.

Lindberghov apel na nemške letalce

Pozval jih je, naj ščitijo mir

Berlin, 25. jul. — Charles A. Lindbergh, sloviti ameriški letalec, je v svojem govoru pred skupino civilnih in vojaških letalcev izjavil, da sta varnost narodov in civilizacija v njihovih rokah in apeliral, naj delujejo v interesu svetovnega mira.

"Ko potujem po Evropi in opazujem situacijo, se zavedam nevarnosti, ki nam preti," je rekel Lindbergh. "Letalci imamo veliko odgovornost, kajti medtem, ko smo zblizali narode v miru, smo jim zaeno vzeli orožje v vojni. Nobena armada ne more več braniti srca svoje dežele s svojo armado. Nobena armada ne more preprečiti napada iz zraka. Uverjen sem, da je razmah letalstva prinesel fundamentalno spremembo v bojevanju. Odpravil je takozvano obrambno vojno,

Brezposelni zasedli državno zbornico

Zapretili so, da se ne umaknejo, dokler ne izvojujejo svojih zahtev

Harrisburg, Pa., 25. jul. — S prepevanjem narodne himne "My Country 'Tis of Thee" in Internacionalne je armada brezposelnih, ki je vstopala v glavno mesto Pennsilvanije, okupirala državno zbornico in zapretila, da se ne bo umaknila, dokler ne bodo poslanci pristali na njene zahteve in določili sto milijonov dolarjev za nasičevanje revežev.

Prve skupine gladovnih pohodnikov so dospale v Harrisburg še zadnji ponedeljek, da izsilijo apropriacije. Poslanci so morali večkrat prekiniti sejo zaradi demonstracij brezposelnih, dasi so voditelji avrili pohodnike, naj bodo mirni.

Relifni sklad je bil izčrpan zaradi tork in zbornica išče virov novih dohodkov. Dosele je ni našla nobenega izhoda iz situacije in sinoči je pretrgala sejo. Poslanci se bodo ponovno sestali v zasedanju v ponedeljek.

Voditelji militantne armade brezposelnih so prejeli veliko številno telegramov iz vseh krajev dežele, v katerih je bilo rečeno, da so na poti v glavno mesto nadaljnje skupine brezposelnih. John Muldowney je dejal, da bo v Harrisburgu več tisoč brezposelnih v ponedeljek, ko bo državna zbornica obnovila zasedanje.

Laboriti okrtali angleškega kralja

Viharna debata izzvala kraval v parlamentu

London, 25. jul. — V teku vroče debate o novih vladnih regulacijah podpiranja brezposelnih so neodvisni laboriti povzročili kraval s vojnim napadom na kralja Edwarda in Johna Simona, ministra notranjih zadev. Jack McGovern je dejal, da je kralj "nizkotna oseba", dva druga laborita, George Buchanan in Campbell Stephen, pa sta nazvala Simona "prekletega lažnika in lopova."

Debata o novih vladnih regulacijah, ki določajo redukcijo podpore brezposelnim, se je pričela zadnje sredo, a je bila prekinjena, ko so laboriti pričeli zmerjati kralja in notranjega ministra. Ker ti niso hoteli uitihihi na poziv predsednika parlamenta, so bili s silo vrženi iz zbornice. Zbornica je potem glasovala o vladnih regulacijah, ki so bile sprejete s 375 proti 155 glasovom, nakar je bilo zasedanje pretrgano.

Ko je Simon govoril o novih regulacijah in poudarjal, da je vsakega sina dolžnost, da podpira svoje starše, se je oglasil McGovern: "Zakaj kralj Edward ne podpira svoje matere? On je nizkotna oseba, ker dovoljuje, da država podpira njegovo mater."

Predsednik parlamenta je pozval McGovern, naj prekliče žalitev, a s tem je izzval še večji kraval. Oglasila sta se Buchanan in Stephen in izjavila, da so člani kabineta roparji in morilec delavcev, nakar so bili vsi trije vrženi iz zbornice.

Skoraj polovico budgeta gre za vojno

Washington. — Vladni proračun za fiskalno leto 1936-37 znaša 10 milijard 489 milijonov, od katere vsote gre štiri milijarde 752 milijonov ali 45% za financiranje preteklih in bodočih vojn.

COUGHLIN JAVNO PROSI ROOSEVELTA OPROŠČENJA

Radiopridigarju proti disciplinirana akcija

BAJE JE OBTOŽEN V RIMU

Detroit, Mich., 25. jul. — "Father" Charles E. Coughlin, detroitški radiopridigar, je javno prosil predsednika Roosevelta oproščanja, ker ga je v svojem govoru na konvenciji Townsendove penzijske organizacije imenoval lašnika. Coughlin je objavil svojo izjavo, v kateri izreka obžalovanje, ker je rabil grdo besedo, v zadnji izdaji revije "Social Justice", v glasilu Narodne unije za socialno pravičnost.

Neki visok cerkveni prelat je v zvezi s tem izjavil, da je Coughlinovo blatenje predsednika Združenih držav izzvalo "boleč vtis v Vatikanu." Močnost je, da bo Vatikan discipliniral radiopridigarja in mu prepovedal vmešavanje v politične zadeve. Vse je sedaj odvisno od poročila, ki ga bo detroitški škof Michael Gallagher, Coughlinov predstojnik, ki je sedaj v Rimu, predložil papežu.

Coughlin je že izjavil, da se bo duhovnik pokoril Vatikanu, če bo ta odredil disciplinarno akcijo in mu prepovedal politične aktivnosti.

Coughlin je na konvenciji Townsendove organizacije izjavil, "da kolikor se tiče Narodne unije za socialno pravičnost, ne bo smel noben kandidat, ki ga bo ta organizacija podprla, agitirati za izvolitev Roosevelta, velikega lažnika in izdajalca, ki je obljubil, da bo izgnal menjalce denarja iz templja, ki pa je izgnal le farmerje z njihovih farm in druge državljane iz njihovih stanovanj."

Na Townsendovi konvenciji je Coughlin tudi rekel, da bo njegova organizacija podpirala kongresnika Lemkeja, predsedniškega kandidata unijake stranke.

"Kot predsednika Združenih držav vas še vedno spoštujem," pravi Coughlin v svoji izjavi. "Prav tako vas spoštujem kot človeka in sodržavljanca, ker vem, da so vaši nameni dobri, čeprav sem mnenja, da bi bilo v interesu dežele, ako bi drugi prišel na vaše mesto. Odkrito obžalujem, ker sem vas v svojem govoru imenoval lažnika in sedaj vas javno prosim oproščanja."

Sezona delavske dramske skupine

Na repertoarju ima tri znamenite igre

Chicago. — Chicago Repertory Group, ki je bila lani organizirana za postavljanje na oder najboljše dramske del socialne in radikalne vsebine, tudi za prihodnjo sezono obeta bogat program. Na repertoarju ima že tri znamenite igre: "Black Pit", ki portretira življenje in boje rudarjev, "Back Where You Came From", ki je muzikalna komedija o febelih in torijih iz dobe ameriške revolucije, in "Bury the Dead", antiojvna drama, ki dela velik uspeh v New Yorku.

Ta dramska skupina skuša razširiti svoj krog z novim nastopom njenih predstav. Ustanovila je razred "posetnih članov". Z letno članarino enega dolarja vsak član dobi 10% popusta za dve vstopnici za vsako predstavo skozi vse leto. Svoj urad ima na 63 West Ontario st.

Nove obtožbe črnih legionarjev

Zrtve pokopane v močvirju v bližini Detroita

Detroit, Mich., 25. jul. — Dayton Dean, član Črne legije, ki je priznal umor religne delavca Charlesa Pooleja, je povedal detektivom, da so trupla nadaljnjih sedem artev teroristov zakopana v močvirju v bližini Detroita.

Dean je podal to izjavo, ko so ga detektivki odvedli na mesto, kjer so člani Črne legije ustrelili zamorca Silasa Colemana, "da vidijo, kako bo zamorec umiral." William Downing, pomočni državni prosekutor, še ni izjavil, da verjame Deanovi izpovedi, čeprav se ujemajo v vseh podrobnostih z zapriščeno izjavo enega izmed petih članov teroristične skupine, ki je ugrabila in umorila Colemana.

Močvirje, v katerem so po Deanovi izpovedi zakopana trupla artev teroristov, se nahaja dvanajst milj od Pickneyja. To močvirje je na zemljišču, ki ga lastuje avtni magnat Henry Ford. Avtoritete so izrazile upanje, da ne bo poteškoč, ko bodo vprašale lastnika za dovoljenje glede izsavitve močvirja, katerega bodo preiskali, da odkrijejo trupla artev.

Zamorec Coleman je bil umorjen meseca maja preteklega leta. Njegovo truplo so našli v omenjenem močvirju s šestimi krogliami v raznih delih telesa in ta umor je bil šele sedaj pojasnjen. Pet članov Črne legije, ki so obtoženi umora, bo prišlo ponovno pred sodnika prihodnji tork in takrat bodo odločili datum obravnave proti teroristom.

Nemčija še molči na povabilo

Konferenca lokarnskih držav mora čakati

Berlin, 25. jul. — Nemški zunanji urad je včeraj naznanil, da se vlada še ni odločila, ali bo poslala svoje reprezentante na konferenco lokarnskih držav, ki so jo sklicale Francija, Anglija in Belgija. "Razumeti je treba, da mora Nemčija dobro pretehtati povabilo predno bo dala svoj odgovor," je rekel predstavnik zunanje urada.

Novo povabilo je bilo poslano Nemčiji in Italiji po seji reprezentantov Francije, Anglije in Belgije, ki se je vršila v Londonu. Vse te države so podpisale lokarnski pakt, katerega je Hitler raztrgal, ko je odredil remilitarizacijo Porenja.

Nemčija tudi še ni odgovorila na vprašanje Anglije, ki so ji bila zastavljena po vojaški okupaciji Porenja. V zvezi s temi vprašanji je predstavnik nemškega zunanje urada izjavil, da se je situacija temeljito spremenila od tistega časa in tista vprašanja so zastarela.

Delavski vodje kritizirajo Landonov govor

Washington, D. C., 25. jul. — Voditelji organiziranega delavstva, ki imajo ozke stike z Rooseveltovo administracijo, so oziogosal govor kansaškega guvernerja Landona, s katerim je sprejel nominacijo za predsedniškega kandidata republikanske stranke. V svojih komentarjih naglašajo, da je Landon očitno pokazal svojo naklonjenost kompanijakim unijam, da je govoril v "industrijskem jeziku iz leta 1890" in tako pokazal, da hoče biti glasnik Zveze ameriških tovarnarjev, ki je napela vse sile, da ubije delavsko zakonodajo, ki je bila sprejeta v kongresu v dobi Rooseveltove administracije.

STANJE CIVILNIH SVOBODŠČIN V ZDRUŽ. DRŽAVAH

V prošlem letu se je situacija nekoliko izboljšala

NASILJA VEČJA V INDUSTRIJAH

New York. — V političnem oziru se je stanje civilnih svobodščin od lanskega do letošnjega julija nekoliko izboljšalo, toda narasla so nasilja v ekonomskih bojih. Tako poroča American Civil Liberties unija v svojem letnem pregledu.

Situacija se je na splošno nekoliko izboljšala, razen v industrijah, le v primeri z velikimi represijami leta 1934 in 1935, ko je bil dosežen višek v povojnih letih. Izboljšanje je torej le relativno. Unija to tudi poudarja in opozarja na stalne represijske nevarnosti s strani reakcionarnih sil, ki se bore za "status quo" ali ohranitev starega reda.

Situacija se je v prešlih 12 mesecih izboljšala le v tem, da kongres ni sprejel nobene nove represivne postavbe, da višja sodišča niso okrnila civilnih svobodščin, da imajo brezposelni na splošno več pravice do organizacije in demonstracije, da državne zakonodaje niso sprejele novih represivnih zakonov, da je bila sprejeta La Follettova resolucija za preiskavo krivtve civilnih svobodščin, "kar bo reakcijsko prvič postavilo v defenzivo" in da je končno več odpora med delavstvom in boljša vsajenost med obrambnimi organizacijami.

Unija pravi, da sta za to izboljšanje odgovorna dva faktorja: prvi je ekonomsko izboljšanje v deželi, drugo pa to, da je federalna vlada igrala nevtralnno vlogo — represijakemu gibanju ni prilivala olja, pa tudi nastopila ni proti nasilnežem.

To je v kratkih potezah svetla stran slike. Temna stran slike pa je vedno večje zatiranje delavcev, ki se skušajo organizirati. Unija pravi, da se podjetniki bolj in bolj poslužujejo nasilja proti stavkarjem, odkar jim je bila več ali manj vzeta prilika zatekati se na sodišča po injunkcije. Najbolj jim to preprečuje zvezni antinjunkcijski zakon, katerega je v bistvu osvojilo tudi nekaj držav.

Nametu sodišč se podjetniki zatekajo k vigilantom, privatnim gardistom, drhali, vojaštvu in policiji. Lansko leto je bilo ubitih 30 stavkarjev, letos do 1. junija pa nadaljnjih šest. Vojaštvo je nastopilo proti stavkarjem devetnajstkrat, leto prej pa štirindvajsetkrat, kar je rekord za dolga leta. Te vrste nasilje, pravi unija, je veliko resnejše kakor pa represije z zakonli.

Najbolj notorično zatiranje delavcev je na jugu, "ki ima vodilno mesto pri napadanju organiziranega delavstva in radikalnih gibanj." Za jugom je dolina Imperial in drugi poljedelski kraji v Californiji; potem so avtna mesta v Michiganu, okraj Harlan v Kentuckyju, premo-garske kempe in jeklarska mesta posebno v Pennsilvaniji. Najslabše mesto z ozirom na svobodo govora in zborovanja ima Chicago.

V represijah in nasiljih se je tudi prošlo leto najbolj odlikovala Ameriška legija. Za njo pridejo trgovske zbornice, klavnice na jugu, Črna legija na srednjem zapadu, Heerke ameriške revolucije in Hearstovo časopisje. Slednje je intelektualni vodja ameriške reakcije in drhalskega nasilja ter razširjevalce fašizma.

Temna slika z vrta ameriške kapitalistične demokracije torej (Dajle na 3. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

POPOVNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: na Zdravni (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in Cincin \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, \$2.25 na četrt leta.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene objav po dogovoru. Rokopisi dopisov in nematerijalnih slikov ne vrata. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo po prijateljski roki, če je priložil poštno.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Ameriške reforme izvirajo iz manjšin

Nedavno tega je profesor čikaške univerze rekel v radiu, da se mora Amerika zahvaliti manjšinskim strankam za svoje politične in socialne reforme.

To je nepobitna resnica.

Slehera politična, ekonomska, kulturna in socialna reforma, katere je danes v ustavi ali drugače zakon, je bila najprej v programu kakšne majhne skupine ali neznatne manjšinske stranke, od katerih jih danes mnogo ne eksistira več. Ideja nekaterih teh reform se je porodila že pred petdesetimi ali šestdesetimi leti.

Na primer v zgodnjih osmidesetih letih se je pojavila "Union Labor party," ki je med drugim zahtevala žensko volilno pravico. To zahtevo je kasneje prevzela znana populistična stranka, ki je že davno mrtva. Nekaj let pozneje jo je socialdemokratska stranka postavila v svoj program in ko se je ta stranka leta 1899 razcepila v socialistično in socialistično delavsko stranko, sta obe nadaljevali to zahtevo. Trajalo je potem še dvajset let predno je amandment ženske volilne pravice prodrl v kongresu in ratificiran postal del ustave.

Prohibicionisti so poleg svojih tiranjskih moralnih reform zahtevali tudi marsikaj dobrega. Tako so že leta 1876 imeli v svojem programu točko za direktne volitve senatorjev. Kakor je znano, so federalne senatorje do medvojnih časov volile državne zbornice. Te volitve so bile v mnogih primerih spremljane s korupcijo, kar potrjuje Lorimerjeva afeta v Illinoisu in več drugih.

Socialisti so že od začetka zahtevali odpravo senata iz razloga, da ena sama reprezentativna zbornica zadostuje. Ta reforma še ni dosežena, so pa prišle direktne volitve senatorjev in progresivci z zapada vodijo že več let boj za direktne volitve predsednika in podpredsednika. Predsedniški elektronski sistem je še silno zastarel, je skrajno nerепresentativ in čim bolj konfuzen; po tem sistemu je mogoče, da manjšina izvoli predsednika.

Bojba za dohodninski davek je trajala dolga desetletja in vodile so jo razne politične in reformatorične manjšine. In končno je bil sprejet amandment tudi te reforme, katere se je nekoč zdela vladajočim strankam zelo radikalna.

Marsikatera radikalna točka v davnih socialističnih in drugih delavskih programih je danes že zakon, ko so demokratje ali republikanci sprejeli te točke v svoje programe. Na primer socialno zavarovanje. Socialisti so zahtevali to zavarovanje že trideset let, toda šele leta 1932 je prvič prišlo v platformo demokratske stranke in pod Rooseveltovim pritiskom je bilo lani uzakonjeno — seveda ne v taki popolnosti kakor so predlagali socialisti, vendar skromen začetek je, iz katerega se lahko razvije poštna socialna zaščita.

Tako so ameriške radikalne skupine po dolgi dobi le dobile zadoščenje, da so imele prav. To se bo nadaljevalo pod pritiskom razmer in časoma pride za radikale popolno zadoščenje. Roosevelt je v svoje krpučarske zakone sprejel mnogo drobcev iz socialističnih programov; ti drobci ne pomenijo dosti, ker niso učinkoviti, kljub temu so priznanje, da socialisti niso takšni tepci, za kakršne jih imajo burbonske buče.

S tem še ni rečeno, da bodo demokratje ali republikanci v prihodnjih letih odpravili profitni sistem in ga nadomestili z brezrazredno, kooperativno družbo. To je zadnje, kar bi oni hoteli storiti.

Vse to in še mnogo drugega dokazuje, kako so radikalne, napredne manjšine potrebne vsakemu narodu. Te manjšine, ki so mogoče le v demokraciji, so konstruktivna izobraževalna sila, katere oploja sterilno maso z novimi idejami in razvija te ideje, dokler ne dozorijo za praktično porabo. Ves napredek človeštva izvira iz posameznikov in posameznih skupin, nesebičnih plemenitih ljudi, ki nove ideje poljudno raztolmačijo in, če je mogoče, demonstrirajo, nakar jih poklonijo masi, da jih sprejme ali zavrne.

Težko je danes zapopasti mogočen napredek na vseh poljih, ki pride, kadar bo človeška masa v splošnem izobražena in hitreje dostopna novim idejam. To pride takrat, ko izgine skrb posameznika za materialni obstoj, ko bo družba skrbela za blaginjo vseh in posamezniki bodo imeli svobodo in dovolj priložnosti, da lahko razmahnejo svoje misli brez mej.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

"Slaje povozil delegata in zbežal"

Cleveland, O. — "Slovenski duhovnik povozil Townsendovega delegata in zbežal." — Tako je poročal tukajšnji dnevnik Press (in po njem Enakopravnost), da je v nedeljo 19. julija ob 9.40 zvečer s avtom povozil in na mestu ubil Townsendovega delegata Johna Biegerja slovenski duhovnik Milan Slaje iz Loraina, O. Po nesreči, kakor je poročalo časopisje, je duhovnik Slaje zbežal proti domu v Lorain, kjer ga je že čakala državna policija, ki ga je takoj aretirala ter privedla nazaj v Cleveland na izpraševanje in zadržanje.

Ubili Bieger je bil doma iz Marshfielda, Oreg. V spremstvu svoje žene je hotel čez cesto na drugo stran Bulkley bulvarda in 54th st. v Clevelandu pit vodo. Licenčno številko avta, ki ga je vozil Slaje, so opazili mimoidoči ljudje, ki so bili priča nesreči, ter jo dali policiji, katere je Slaje aretirala. Slaje je na policijskem sodišču izpovedal, da je po nesreči avto ustavil in se vrnil na mesto nesreče, nato pa odšel k avtu in se odpeljal naprej. Ponarečenega je Slaje pustil na cesti brez pomoči!

V Slajetovem avtu je bila neka mrs. Samsa iz Loraina, ki je bila z njim na neki cerkveni zabavi v Clevelandu. In kdo se bi brigal za ponarečenca, ko se pelje v dobrem razpoloženju z dobre zabave! Slaje je baje policiji rekel, da je nameraval o nesreči naznaniti šele naslednji dan, v ponedeljek po maši! Torej razumete — šele naslednji dan po maši! Kaj pa, če se fant (Slaje) ne bi nikdar oglašil in sam prijavil, da je on povzročil smrt omenjenega človeka? Če bi bil pravilno ravnal, menda ne bi bilo treba pasantom jemati licenčne številke avta, katerega je vozil Slaje.

Dan pozneje smo čitali v lokalnem časopisju, da je bil Slaje oproščen vsake odgovornosti ubojstva človeka. To oproščanje je izrekel pomožni policijski prosekutor Dan Sammon. Pri izpraševanju pred prosekutorjem je Slaje izjavil, da se je dotični dan (v nedeljo) nahajal na neki farni zabavi v Collinwoodu, kjer je prej kaplanoval. Na vprašanje prosekutorja, kako to, da je imel s seboj v avtu omenjeno žensko (mrs. Samsa) in še ponoči, je Slaje izjavil, da je bila na omenjeni zabavi tudi ona in da ga je pogleda, da bi jo peljal domov v Lorain. In on ji je ustregel. Nadalje je izjavil, da je začasa nesreče vozil po prometni cesti od 25 do 30 milj na uro. (Morda pa še z večjo brzino, kajti če se človeka ubije, mora biti pač hud udarec.) Videl, da je nekega človeka ležati na cesti, ni se pa zavedal, da je dotični resno ranjen! Ha, ha, ha! Ljudje božji! Kot duhovnik in povzročitelj nesreče pa se ni prepiral, če je bil bolj ali manj ranjen. O tem se bi bil moral na vsak način prepričati na licu mesta, ne pa drveti naprej proti Lorainu.

Ko je videl, da je dotični ra-

njen, bi bil moral poskrbeti za prevoz v bolnišnico. Drugo in zelo važno vprašanje nastane — poslušajte rojaki — zakaj rev. Slaje, ako ima kaj človeškega čuta v sebi in ako mu je kaj do svojih duhovniških dolžnosti kot Kristov namestnik in dušebrižnež, zakaj se ni potrudil, da bi ponarečenega izpovedal? Ako pa je bil ponarečen brez zavesti in v zadnjih izdihljajih, bi mu moral podeliti zadnje zakramente ali sveto olje. Toda vse te njegove dolžnosti niso bile Slajetu prav nič mar. In kaj neki si morejo misliti njegovi farani in ostali katoličani? (Tukaj ga že obsojajo!)

Zakaj to pišem? Imamo pač vzrok, in tega vam bom na tem mestu pojasnil. Najprej, kdo je rev. Slaje? Ker je še mnogo članov SNP in SSP ter drugih naprednih organizacij, ki še ne vedo kdo je ta Kristov namestnik, je potrebno, da se s par besedami to pove. Rev. Slaje je eden najbolj strupenih napadalec na članstvo in gl. odbor SNP, tako tudi bolj indirektno na članstvo drugih naprednih organizacij in posameznikov (proti pisatelju Adamcu, socialistom, komunistom itd.). Nadalje je proti Prosveti, Proletaru, Enakopravnosti, najbolj pa je strupen proti Prosveti in njenemu uredništvu. Dalje je za zavajalec proti svobodnomislenski organizaciji Progresivne Slovenke. Imenoval jih je za nekakšne pocestnice. Svobodnomislci, ki ne verjamejo kar on in njegova cerkev uči, vsaj v večini, so pri njem nekakšni pohotneži itd. Poglejte v glasilo SZZ, kako je Slaje poročal na prošli konvenciji v Milwaukeeju. Poglejte par številke Zarje od lanskega leta! Poglejte v več številke A. D., pa boste videli kako se srečal ta prečastiti! Tudi SZZ se lahko čestita, ker ima tako vzornega duhovnega vodjo. Živijo in s pozdravom!

Anton Jankovič, 147.

Informacije za volilce

Detroit, Mich. — Upam, da je vsakemu državljanu znano, da ima mesto Detroit stalno registracijo volilcev, to je, ako se volilec registrira in potem stalno voli ter vedno stanuje na istem naslovu.

Država Michigan ima tudi postavbo, ako volilec ne voli dve leti zaporedoma, potem se njegovo ime izbriše iz knjige, četudi stanuje na istem naslovu kakor prej.

Torej, kdor hoče jeseni voliti, se mora registrirati. Prvič, ako še niste registrirani. Drugič, ako ste se preselili, pa niste obvestili mestnega klerka, da bi spremenil vaš naslov.

Tretjič, ako niste zadnji dve leti volili.

Četrto, kdor bo dopolnil starost 21 let do 15. septembra.

Zadnji dan za registriranje je 26. avgusta, ako hočete voliti pri primarnih volitvah 15. septembra.

Naturalizirani državljani naj prinesejo "drugi papir" s seboj v mestno hišo.

R. G. Tugwell (levo), pomožni poljedelski tajnik in Aubrey Williams, član administracije religioznih del.

Registrirate se lahko vsak dan v mestni hiši od 8.30 dopoldne do 5. popoldne; registracija ne stane nič.

Volilno pravico ima vsak državljan, ki je pravilno registriran ter stanuje v Michiganu 6 mesecev in mestu Detroit 20 dni.

Priporočam, da bi od časa do časa rojaki, kadar se bližajo volitve, pojasnili v slovenskih listih glede časa in kandidatov v razne urade, ker ima skoraj vsaka država posebne določbe.

Mary Bernik, 121.

"Tja do božiča..."

Butte, Mont. — Že sem bil dobrodušni pripravljen, da to mesto zapustim in odpotujem dalje, naprej, s trebihom za kruhom. Toda ne...

Spet sem šel pred rovske pisarno in dobil v rovu delo. Zato tudi še nisem odpotoval. Delo je pač tako kakor v drugih rudnikih: vroče in naporno, da kaj. Ventilacija slaba, sploh se razmere od muh (in za muhe), pa se ne da kar tako pomagati in jih čez noč spreminiti.

Na tem delu bom ostal — tako računam — tja do božiča, potem pa bo skrajni in zadnji čas, da ga bom pustil in odšel kam na lov na čvrste rase...

Delovodja jadrkuje vsaki dan, ko pride v rov, da on hoče več rude, rude, rude, čim več mogoče. Iz tega se da pač lahko sklepati, da kralji bakra imajo dosti naročil za rudo, sicer ne bi priganjali njihovi priganjači delavcev za več rude, rude, rude...

Sedaj pa par besed o plači ali mezd. Za osemurno delo plačajo \$4.75, toda skoro večina so le kontraktna dela. Če pa delavec ne naredi pri kontraktnem delu \$4.75 na dan, to je, če zasluži okrog dva ali tri dolarje, on vseeno dobi na dan \$4.75. Seveda, večina družb pa ima upeljan sistem, da delavce, ki ne zaslužijo oziroma ne naredijo toliko, da bi njih zaslužek znašal omenjene vsote, enostavno odslovijo. Ne-kateri družbe pa držijo delavce na delu, tudi če ne zaslužijo pri kontraktnem delu omenjene vsote. Onih, ki zaslužijo na osem ur pet, šest in osem dolarjev pri kontraktnem delu, je zelo malo, nekako pet odstotkov, ostali pa zaslužijo okrog \$4.75 ali pa par centov več kakor omenjena vsota.

V mestu kar mrgoli ljudi. Če stopiš v salun, moraš čakati predno dobiš čašo piva. Tako je tudi v trgovinah: vsepolno ljudi kamor prideš, to velja za gledališča, pred katerimi se tate ljudi, posebno pa ob sobotah in nedeljah. Takrat je vselej dolga vrsta pred vsakim kinom.

Bože moj, vse drugače pa je pred cerkvami. Tu pa tam se opazi kakšno starko in podoče se paglavce. Na kratko povedano: okrog cerkev in menda tudi v njih je vse mrtvo. Vse izgleda, da te vrste trgovina s prodajanjem poneumnjevanja skokoma propada. Posebno delavci, pa naj delajo v kateremkoli rudniku, nič ne dajo na cerkveni babbav. To je pač dobro znamenje napredka in spoznanja med ljudskimi masami. Sem pa tja opazil popa, ki menca poparjen s povešeno glavo po pločniku. To je lep dokaz, da njegov biznis več ne nese, ker ljudstvu ne ugaja, kajti v žepih ni evenca za tako robo...

Frank Kroll.

Srečna vrnitev

Detroit, Mich. — Nisem nobena redna dopisovalka v liste, vseeno pa sem se odločila, da napišem par vrstic v našo priljubljeno Prosveto.

Najprej je treba omeniti, da smo se vsi srečno vrnili domov s potovanja v Chicago 4. julija. V Detroit smo se vrnili že v ponedeljek zjutraj 6. julija ob 3. uri, vsi dobre volje. Dobre volje smo bili največ zato, ker smo videli v Chicagu na uprizoritvi drame "Kamnomol," katero je tam uprizorila naša detroitska dramska skupina, tako veliko udeležbo. Za veliko udeležbo gre našim čikaškim rojakom vsa čast in priznanje. Vse je bilo okej, vse zadovoljivo, igralci in udeleženci. Prireditelj je bila zelo uspešna.

Izkrena zahvala Cigančevim za prenočišče in postrežbo ter F. Jurci. Upam, da pride čas, da bomo prijaznost lahko vrnili. V nedeljo 12. julija je imel klub 114 JSZ svoj izlet, ki je zelo dobro uspel. Človek gre posebno v tej vročini rad v pristo naravo, da se malo shladi in odpohja. Zato se je tudi ženski odsek ND odločil, da priredi izlet na Love st. (Bill's Place) v nedeljo 2. avgusta. Vabljeni ste vsi, da se udeležite tega piknika. Na programu so seveda tudi balnearska tekma — med moškimi in ženskami, najboljši balnearji pa dobijo nagrado. Torej na veselo avigdenje v nedeljo 2. avgusta!

Odbor: M. Jurca, K. Petrič, A. Klarič.

Suša na farmah

Sheldon, Wis. — Tukaj vlada suša že dva meseca. Zadnje dni je padlo nekoliko dežja, ki pa sploh ni prišel v poštev, da ga bi bilo vredno omenjati. Pašniki so docela uničeni, tako tudi žito. Koruza še nekoliko raste, toda tudi ta bolj slabo raste. Nevarnost preti tudi krompirju in ostalim poljskim pridelkom.

Zadnje čase se je tukaj mudilo na odhodu precej čikaškanov. Omenil bom le one, s katerimi sem prišel v dotiko. Ti so Jos. Valenčič ml. s svojo soprogo, miss Marian Rokovina in miss Cristina Augustin. Zadnji dve se še mudita tukaj in več drugih, katerih imena pa mi niso znana.

John Pugel, Route 3, Box 3.

Stroški naturalizacije

(Trinajsti članek o naturalizaciji in državljanstvu.)

Nedavno je neki federalni sodnik v dr. Louisiani odbil prošnje za državljanstvo štirinajstih inozemcev, ker so bili na "relfu". Mnogi ljudje so bili ogorčeni radi tega odloka in bi končno vložili pritožbo proti istemu. Ako bi ne bi marali delati in tako izpolnjevati vse dolžnosti napram družini in družbi, bi bil odlok popolnoma na mestu. Odrči pa državljanstvo inozemcu dobrega značaja, ki želi delati, samo zato, ker po nesreči ne more na dela in je zato prisiljen iskati podpore, je vsem druga stvar. Tako zanikanje povzroči krivično predpostavilo, da je poedinec voren za sedanje pomanjkanje dela na mestu celotne družbe.

Kar se tiče stroškov, spojenih z naturalizacijo, se dostikrat sliši s strani kakega inozemca, da bi rad postal državljan, ali da si ne re tega privoščiti radi stroškov. Dostikrat bilo bolj umestno reči, da si ne more privoščiti ne biti državljan, kajti državljanstvo ustrege pomenjati zaslužek ali starostno kojnino. Ni dvoma, da je v sedanjih razmerah za mnoge jako težko plačati zahtevane pristojbine. Ali ako je državljanstvo nekaj vrno, inozemec mora biti pripravljen kaj dati za isto. Tudi če je začasno na "relfu" naj si prištedi ali izposodi denar, potreben pristojbino.

Nekdaj je ves strošek za naturalizacijo znašal \$5.00. Kasneje so pristojbine povzročale štirikrat toliko, na \$20. L. 1934 je kongres vreden protestov proti visokim pristojbinam, mnogim onemogočuje naturalizacijo, za pristojbine za vse postopanje na polovico, na \$10.

Dandanes znaša torej ves strošek za pristojbine — razun v posebnih slučajih — \$10. Pa ta znesek ni plačljiv na enkrat, več v treh obrokih tekem dobe vsaj dveh let.

Ko inozemec vpraša za svoj "prvi papir", t. j. ko izjavi svojo namero, da hoče postati državljan, mora plačati \$2.50 za svoje priloženo — uradno potrdilo, da je zakonito pripuščten v Združene države za stalno bivanje. Oni, ki so prišli pred dnem 1. junija 1906, ne potrebujejo spravevala o potodu in dosledno nimajo plačati ničesar, vlagajo svojo prošnjo za "prvi papir".

Ko je naturalizacijska oblast našla iz prejšnjih zapisov, da je bil prošilec zakonito pripuščten v Združene države za stalno bivanje, ga obvesti, naj pride, da izjavi namero, in ko dobi "prvi papir" mora zopet plačati \$2.50.

Potem je treba čakati vsaj dve leti ali več, ako ne stanuje že pet let v Združenih državah, predno more inozemec storiti drug korak, t. j. vložiti prošnjo za naturalizacijo. Ko vložiti to prošnjo, je treba plačati končno pristojbino, ki znaša \$5.00.

Pristojbine, plačane vladi, niso seveda stroški, spojeni z naturalizacijo. Povrh pristojbin so tudi postranski stroški. Treba je priložiti po dve sliki toliko za "prvi papir" kolikor za "drugi". To tudi nekaj stane, tem je zamuda časa. V splošnem ni treba izgubiti mnogo časa za "prvi papir", ali po vica delovnega dne in tudi še več se izgubi, ko je treba iti pred naturalizacijskega ispitatelja. Pa je tudi vprašanje priči, ki je dostikrat treba nagraditi za izgubljeni služek.

Mnogi inozemci se zatekajo k pravniki izvedencu, da jim izpolni prošnje za naturalizacijske papirje. Dočim je res, da je treba biti jako natančen pri odgovarjanju na vprašanja v tiskovinah, ni ta dodatni strošek večinoma potreben. Skoraj v vseh ameriških mestih so ustanove, ki rade pomagajo inozemcu izpolniti te prošnje.

Ako se je inozemec odločil postati ameriški državljan, naj se nikar ne ustraši stroškov spojenih z naturalizacijo. Z malo previdnosti more omejiti stroške na plačilo pristojbin, nekaj postranskih stroškov. — FLIS.

P. S. — Citatelj more najti podrobne informacije o stroških naturalizacije in o drugih vprašanjih, ki se tičejo iste, v brošuri "How to Become a Citizen of the United States", objavljeno 64 strani, ki jo izdaja Foreign Language Information Service, 222 Fourth Avenue, New York City. Knjižica stane 25 centov.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 27. julija 1916.)

Domace vesti. — V Akronu, O., se je Frank Zalar, star 54 let, ko je po nesreči pri delu skozi okno drugega nadstropja, v Franklinu, Kans., je strela udarila v gospodarsko poslopjaro rojaka Johna Suštara. Zgoraj osem ton krme in mnogo perutnine ter posekega orodja.

Iz delavkega sveta. — V West Virginiji je začela marljiva kampanja za organiziranje rudarjev. Tudi v Kanadi se je pojavila želja po gibanju med rudarji za izboljšanje meje. V manjših stavk na vzhodu Združenih držav je zaključilo z zmago.

Svetovna vojna. Zavezniška ofenziva francoski in ruski fronti se še vedno nadaljuje v večjih in manjših uspehih. Rusi so tudi o svojih velikih uspehih v turški Armeniji.

Družina oklahomskega farmarja si je postavila šotarišče v Bakersfieldu, Cal., kamor je prišla, ko je suša uničila vse pridelke na farmi v Oklahomi.

Vesti iz Jugoslavije

(izvirna poročila iz Ljubljane.)

PROCES PROTI ATENTATORJU NA VLADNEGA PREDSEDNIKA

Proces se je pričel proti poslan-ju na Arnavtoviču, ki je dne 6. marca streljal v skupščini na vladenega predsednika dr. Stojadinoviča, in proti petim so-krivcem.

Dne 10. aprila se je pričela na beograjskem sodiščem za državne velike razprave o šestim poslanecem, ki so bili, da so organizirali po-tenatentat na vladenega predsednika za časa proračun-skega leta v skupščini. Glavni obtožbenec je poslanec Arnavto-vič, ki je oddal štiri izjave iz revolverja proti vlad-nemu predsedniku.

Januarja in februarja so o-činski poslanci izvajali ob-ščine v skupščini. Opozici-je pripadajo po večini Jev-levemu krogu in so ustanovili "Posebni jugoslovanski" so, da so dobili v skupščini so, kjer so se lahko ne-odvisnost sestajali in pogovarjali zdelali zarote. Tajnik tega je bil Arnavtovič. Po-č, ki so izvajali obstrukcijo skupščini, so za časa prora-čne debate nosili s sabo v-šne razne predmete, tudi je, s katerimi so razbijali klope in delali nered. Dne februarja pa so se vsi pro-tni poslanci odstranili iz-ščine. Veliko zanimanje pa vlado za govor vladnega sednika, ki je napovedal za mara ekspozice o zunanjih-iki. Ze nekaj dni poprej je baj govorilo, da bo pri- v skupščini do atentata.

SMRT V KAMNIŠKIH PLANINAH

Vavpetičevo truplo našli pod Kaško goro

Ze pred 14 dnevi smo poro-čali, da je v Kamniških plani-nah najbrže našel smrt matura-nt Srečko Vavpetič iz Kam-nika. Odsel je namreč 18. ju-nija v planine in rekel doma-čim, da se bo že naslednji dan vrnil. Toda ni se vrnil niti čez dva, niti čez teden dni, za-čar česar so domači domneva-li, da se je fant v planinah ubil. Reševalne ekspedicije so fanta iskale, a ga niso mogle najti ne mrtvega ne živega. Čedalje bolj pa se je utrjevalo prepri-čanje, da je fant našel v plani-nah smrt. Preočil je v neki koči in oskrbnik koč je pove-dal, da se je fant namenil na Kaško goro, čeprav mu je o-skrbnik to odsvetoval, češ, da je nevarno, ker so oprijemi v tej dobi, ko se skalovje pod vplivom snega, ki se topi, ne-sigurni. Toda fant je odsel vseeno. In po tistem je zmanj-kala za njim sleherni sled.

Pred tednom so našli pod Kaško goro Vavpetičevo copat-e, dne 10. julija pa so našli dvorski lovcu slučajno tudi trup-lo. V Kurji dolini pod Kaško goro so lovcu slučajno našli raz-padačo Vavpetičevo truplo. Domneva se, da je postal Vav-petič žrtev neurja, kajti prav tiste dni je razsajala v plani-nah huda nevihta z dežjem in v megli je Vavpetič najbrže iz-gubil orientacijo in strmoglavil čez 50 metrov visoko steno. Truplo so prenesli v Kamnik in ga tamkaj pokopali.

Utonil v Savi. — V Krškem je Sava zahtevala življenje mla-dega kopalca, 13 letnega Ferdi-nanda Poznika, uslužbenega pri čevljarju Zdovcu. Kopal se je 10. julija pod krškim mostom, kjer je več vrtincev. Najbrže je zašel v enega od vrtincev, kajti čeprav je bil dober plavac in so ga skušali tudi drugi ko-palci rešiti, je bil vendar ves napor zaman. Sava je potegnila fanta vase in trupla še niso našli.

Tudi brzojav se podraži. — Razen pristojbin za pisma in karte v inozemstvo, je poštni minister tudi podražil brzojav-ke v notranjem prometu. Za vsako besedo si plačal doslej 60 par, od 1. avgusta dalje pa 70 par. Vse se lepo draži in drža-va daje v privržanju cen prvi zgle. Tuprometni minister je začel z delom: raznim poklicem, ki so imeli ugodnosti pri poto-

vanju s železnico, je te ugodno-sti vzel ali omejil.

Da bi bil Sloomek svetnik, to akcijo vedijo klerikali že več let. Pogosto prireajo v ta na-men verske pobožnosti, shode, kongrese itd., kar vse je hkrati tudi politična manifestacija. Pred tednom so se vršili v Ma-riboru Sloomekovi dnevi, ko so klerikali zbornali v Maribor mnogo svojih ljudi iz vse Slove-nije. Tam so se vrstile procesi-je, molitve, shodi, zborovanja, predavanja, igre itd., za vse pa so organizirali izročitev več sto tisoč podpisov vernih ljudi, ki prosijo rimskega papeža, naj se Sloomek proglaša za blažene-ga in potem za svetnika, da bo milijon slovenski katoliški narod imel vsaj enega svojega svetni-ka. In za to točko so poklicali iz Beograda notranjega mini-stra dr. Korošca, ki naj kupe pol a podpis izročil mariborske-mu škofu, ki naj jih pošlje v Rim. Dr. Korošec je prišel in je "kot voditelj slovenskega na-roda" izročil te podpise škofu. Seveda je bila to tudi čisto po-litična manifestacija. — Zdej se katoliški tisk zagovarja pred očitki nekaterih ljudi, ki pravi-jo, da bo ta proglašenje Slo-me-ka za blaženega stala mnogo denarja. Tudi "Slovenec" je 11. t. m. zabeležil, da "liberal- ni in marksistični elementi" trosijo laž, da bo stalo to kakih 8 milijonov dinarjev. In "Slo-venec" pravi, da bo ta reč res precej draga, da pa ta denar ne gre v Rim, ampak je potreben za prevajanje Sloomekovih ap-i-sov, za komisije, za priprave itd. Ker se proces proglašitve vrši v Rimu in ker je treba Sloomekove knjige prevesti za rimsko komisijo, bo gotovo pre-cej tega denarja šlo tudi v Rim. Koliko bo stalo, pa ka-toliški tisk ne niti približno pove-dati. — Kaj bi se zaradi tega razburjali. Kam pa pride trgovina, če ne bi delala in ra-čunala z dobičkom? Tudi med svetnike ne moreš zrinuti niko-gar zastoj. Vse je treba na-mazati. In če hočejo že imeti slovenski verniki svojega svet-nika, naj plačajo doto!

Samomor v Mariboru. — V Mariboru se je v mestnem par-ku na klopi ustrelil 25 letni brez-poselni natak Ferdinand Muel-ler. Zvečer je šel sedel s prija-teljem v gostilni. Tu je tovarišu na skrivaj vtaknil v žep poslo-vilno pismo. Ko ga je ta zjutraj našel, je že dobil tudi sporočilo, da se je Mueller ustrelil. Našli so ga s prestreljenimi senči, v ro-ka pa je krčevito držal revolver.

O mrtvem Senekoviču, 62 let-nem posestniku v Hajdini pri Ptuj, ki so ga našli mrtvega na cesti blizu doma, ko se je vračal s sejma v Mariboru, še ni ugo-tovljeno, kdo ga je ubil. Domne-ve, da se je ubil ob padcu s ko-lesa, so se pokazale za napačne. Obdukcija je ugotovila, da je bil Senekovič umorjen in da mu je morilec odnesel mnogo denar-ja. Aretiranih je bilo pet sum-ljivih ljudi, vendar pa še niko-mur ni dokazana krivda.

Ce je preveč alkohola. — V Koških je v neki gostilni sedel v nedeljo 5. julija 46 letni pose-stnik Ivan Majer iz Košakov (pri Mariboru). S svojim sinom je sedel in govoril. Od nekd so prišli štirje pijani kmečki fantje in zahtevali vina, ki pa ga jim gostilničar ni hotel dati, češ, da ga imajo že dovolj pod kapo. To je fant tako razjezil, da so začeli razbijati mize in stole. Ma-jer je skušal fanti miriti, toda nekdo mu je zasadil nož v trebuh, da se je takoj zvrnil. Fantje so zbežali, Majera pa so odpeljali v mariborsko bolnico, kjer pa je že naslednji dan umrl. Morilec so izsledili v osebi 27 letnega Aloj-za Karna, ki je dejanje priznal in sedl v zaporu, ovađeni pa so še trije drugi razgrajci.

Slab položaj japon-skega delavstva

New York—Delavstvo na Ja-panskem ima malo koristi, sploh nobenih, od japonske "prosperi-tete", pravi buletin Ameriškega odbora, ki je del Instituta odno-šajev na Pacifiku. Pregled po-ložaja na Japonskem pravi, da je kupna sila neverjetno iz-koriščana japonskega delav-stva od 1932 znižala za sedem odstotkov, tako da so izgubile vse pridobitve prejšnjih dveh let.

11 milijonov brezpo-selnih "zamrznilo"

Med njimi je nad pet milijonov mladih ljudi

Washington. — (FP) — Vse izgleda, da je sedanje število brezposelnih, še vedno nad enajst milijonov oseb, postalo trajno "zamrznilo". Nobene-ga upanja ni, da se bo pod se-danjim sistemom dosti znižalo.

Do tega zaključka je prišla Ameriška delavska federacija, ki ima najzanesljivejše, vsaj pa najpopolnejše podatke o brezposelnosti. V svojem naj-novejšem poročilu za mesec maj pravi, da je znašala brez-poselnost 11,259,000, kar je si-ecer najnižje število od marca 1933, ko je bilo v deželi 15-633,000 brezposelnih.

"Ta nesreča stalne brezposel-nosti za milijone delazmožnih oseb, in to v priči stalnega iz-bojševanja biznisa, o katerem industrijski voditelji čisto na-glašajo, da je depresija že mi-nila, ne izgleda preveč dobro za bodočnost," pravi poročilo federacije.

Dobro ne izgleda niti za nad pet milijonov mladih ljudi med starostjo 16 do 24 let, ki so brez dela. "V vsaj deželi je nad 40 odstotkov mladine v tej staro-sti, ki nima dela, niti ni v šo-lah," pravi Homer P. Rainey, direktor Ameriške mladinske komisije. On je mnenja, da bi bilo treba zviti školo dobo na 18 let in poskrbeti za izven-šolske učne tečaje in izobrazbo za to brezposelno mladino.

Domneva, da bo število brez-poselnih ostalo zamrznjeno na sedanji točki enajstih milio-nov, je basirano na dejstvu, da je tovarniška produkcija in tu-di trgovina še dosegla normal-nost, to je produkcijo iz leta 1928-29. Radi stalnega tehnič-nega izpopolnjevanja produk-cije je pričakovati, da bo ar-mada brezposelnih stalno naraščala, ker prirastek prebival-stva ne more biti absorbiran v industrijskih niti v "dobrih" ča-sih.

Kaj se bo zgodilo, ko pride do novega gospodarskega kra-ha, kar se zna zgoditi že v pri-hodnjih dveh ali treh letih ali pa mogoče še prej, si lahko vsa-kdo sam predstavlja. V pri-hodnji krizi armada brezposel-nih ne bo znašala v Ameriki le 15 milijonov, ogromno kakor je to število, marveč precej več. In za novo krizo so na delu že vsi faktorji: borzna špekulaci-ja in velikanstvo grmadenja pro-fitov na račun nizkih mezd.

Spanske ljudske čete držé fašiste v kle-čah povsod

(Nadaljevanje s 1. strani.)

la v delavsko milico in odšla na fronto.

Vlada poroča, da so njene čete premagale fašiste pri Cogul-iji severno od Madrida. V tej bitki je bilo okrog 50 fašistov ubitih in čez sto ujetih in ljud-ske čete so dobile v svoje roke večje število avtomatov, polnih orožja in streliva. Druga ko-lona fašistov na severu je bila zajeta v globoki gorski soteski.

Iz Barcelone poročajo o vro-čih bojih za posest Zaragoze v vzhodni Španiji. V Kataloniji je provinčna vlada, ki je zvesta ljudski vladi v Madridu, mobi-lizirala čez 10,000 mož delavske milice za boj s fašisti.

Vest o padcu San Sebastian-a in drugih mest na severozapa-du Španije je potrjena. Ljud-ske čete prodirajo proti Burgo-su, kjer je glavni stan fašistič-ne armade na severu republike.

Med fašisti menda ni sloge.

Madrid, 26. jul. — Znamenja kažejo, da se dva španska faš-istična "firarja" tepeta, kateri bo diktator Španije, dasi sta oba še daleč od zmage. To sta Francisco Franco, čigar glavni stan je v Sevilju na jugu in ge-neral Emilio Mola, ki rogovili na severu. Franco je pred ne-kaj dnevi razglasil "vojaško diktaturo po vsej Španiji" in sebe za vrhovnega diktatorja, dočim je general Mola včeraj naznanil, da je sestavil začasno vlado v Burgozu, katere se "v kratkem preseli v Madrid." V tej Molavi vladi pa ni Francisca Frana ...

Delavska zakona sta polna lukenj

Nanje je že pokazala Zveza ameriških to-varnarjev

Washington. — (FP) — Oba in edina delavska zakona, ki sta bila sprejeta v zadnjem zase-danju kongresa, sta polna lu-kenj in zelo dvomljive vredno-sti za delavstvo. Na te luknje je že pokazala National Manu-facturers asociacija, ki smatra predvsem Walsh-Healeyjev za-kon, da je brez večjih zob.

Ta zakon določa, da mora bi-ti vse blago, katerega kupi zve-zna vlada, izdelano pod dobrimi delovnimi pogoji. Plače mora-jo biti obstoječe (prevailing), za kar se navadno smatrajo u-nijske plače, delovnik ne sme presegati 40 ur na teden in u-posleni ne smejo biti otroci pod 16 letom niti jetniki. To se nanana na vse vladne pogodbe s tovarnarji, ki znašajo več ko deset tisoč dolarjev.

Ampak velika luknja je v sledeči podstavki: "Ta zakon ne more biti apliciran pri na-kupih takega materiala, pred-metov ali opreme, ki se navad-no lahko kupijo na odprtem trgu."

Odvetniki podjetniške zveze smatrajo, da ta zakon velja le za posebna vladna naročila — za instrumente, blago, opremo in potrebščine, ki jih rabi le vla-da. Zveza naštevaja najmanj 65 produktov, katere vlada potre-buje v veliki množini, toda po-agorajšnji omejitvi ali luknji ne pridejo pod zakon. Med te-mi produkti so mramor, bom-bažno in drugo blago za obloko in šotore, aeroplani, dinami, stroji za pogon, mašinerija, stavbinsko jeklo in železo.

Zakon torej ne pokriva indu-strij, v katerih so slabe ali celo najslabše delavske razmere. Sprejet je bil na plediranje raz-nih kongresnikov, ki simpatizi-razo z delavstvom. Kongresnik Marconioni iz New Yorka je plediral za sprejetje zakona in živo risal razmere kamnosekih delavcev v Vermontu, ki zaslu-žijo le po pet dolarjev na teden pri pripravljanju mramorja. Slika je žalostne delovne razme-re v tekstilni industriji, kjer delajo žene in otroci in sploh vsi delavci ob znojnih pla-čah.

Teh razmer ta zakon torej ne bo odpravil niti pri tovarnar-jih, od katerih kupuje vlada. Izjema bo le majhna, po mne-nju tovarnarske zveze, ki se o-pira tudi na — presidente. Kar se tiče oblačnih plač, je delav-ska tajnica te dni naznanila, da bodo določene po skupni komi-siji, po zastopnikih delavcev in podjetnikov, ki bodo imeli jav-na zaslijanja in določili "obi-čajne" mezde za vsako indu-strijo.

Drugi zakon, ki je tudi poln lukenj, je Byrnesov zakon, ki prepoveduje transportiranje skebov iz ene države v drugo. J. Edgar Hoover, načelnik vlad-ne detektivske biroja, je že dal vedeti, da se njegov taj-ni agente ne bodo ukvarjali z enforriranjem tega zakona. Na legalne potežkoče in luknje je pokazal tudi justični tajnik Cummings.

Taka je tudi ta stvar. Oba zakona sta dobra, če bi ju bilo mogoče enforrirati in če bi ne bilo v njih velikih — lukenj. In luknje bo delavstvo toliko časa dobivalo, dokler ne bo imelo svoje vlade.

Stanje civilnih svobod-ščin v Združ. državah

(Nadaljevanje s 1. strani.)

daleč odtehta relativno izboljša-nje civilnih svobodščin s strani postavodajnih agencij vlade. Fundamentalna podlaga za de-mokratski razvoj dežele in ljudstva leži na ekonomskem in ne na političnem polju. Ako ka-pitalisti lahko zatirajo delav-stvo, ki se skuša organizirati ekonomsko, to je v unijah, te-daj tudi politični liberalizem do-ti ne pomeni v vsakdanjem živ-ljenju industrijskega prebival-stva.

Koliko bo mogla krotiti to ka-

General "civili-zira" Filipince

Na Filipinih bo zgradil močno vojno mašino

Manila, Filipini. — Ker Ame-rika ni mogla "civilizirati" Fi-lipincev v 35 letih kolonialne vlade, je pričela s tem procesom zdaj, ko so stopili na prag — neodvisnosti. Za nov "civiliz-acijski" proces bo skrbel gene-ralni major Douglas MacAr-thur, katerega je ameriška vla-da "posodila" novi filipinski vladi, da iz Filipincev napravi enega najbolj militarističnih na-rodov na svetu.

Kot znano, je ameriški kong-res nekako pred dvema letoma odlašoval za neodvisnost Fili-pinov, za katero so se Filipinci borili skozi dolga leta. Dobili so jo, ko so ameriški sladkorni in drugi baroni spoznali, da jim filipinsko blago, ki je bilo ca-rine prosto, dela preveliko kon-kurenco v Zdrženih državah. Z drugo besedo: filipinska od-visnost se ameriškim kapitali-stom ni več izplačala in so s ve-seljem pristali na "neodvis-nost".

Koliko bodo Filipinci neod-visni ali na holjem, je že sedaj razvidno, čeprav bo popolna neodvisnost stopila v veljavo še le čez deset let. Vazali Ameri-ke bodo še v naprej a to razli-ko, da bodo morali prirepati teške milijone za mogočno voj-no mašino, katero imata obe vladi v načrtih. Ti načrti pred-videvajo agrađitve armade ene-ga milijona mož v prihodnjih desetih letih, kar proporcno po-meni največjo armado na svetu. Filipincev je namreč le 14 milio-nov.

To armado je že pričel gra-diti ameriški generalni major MacArthur. Vojakina bo v smislu novega zakona prisilna. Armada bo naraščala stopnje-valno: vsako leto bo pozvano pod prapor večje število fantov, tako da bo dežela v desetih le-tih imela en milijon redne in rezervne armade.

Ta vojna mašina, ki predvi-deva le majhno mornarico (v ozadju je ameriška), bo stala deželo 80 milijonov na leto. Nikdo ne pričakuje, da bi vlada mogla iz revnih Filipincev iz-predati to vsoto — ne še zdaj. Pozneje, ko bo bolj "civilizira-na", se bo to mogoče agodilo. Zaenkrat bo moral bogati Strle Sam plačevati pretežni del ra-čunov. In kakor gre tukaj glas, bo ameriška vlada vrnila Fili-pincev \$23,000,000, katere let-no prejme, oziroma bi lahko prejela kot carinski davek na uvoz filipinskega olja kokoso-vih oreh, ki so glavni pridele-lek otočja. Poleg tega ji bo podarila še 26 milijonov, kate-ra vsota je sedaj v prijateljski litigaciji.

Ta vsota bo, zadostovala za postavitev temelja mogočni vojni mašini, ki bo služila tako Ameriki kakor Filipinom. Za sedaj izgleda, da velja med obe-ma vladama sledeči sporazum: Filipinci naj preskrbe topovsko krmo, bogati Strle Sam bo dal pa denar. Pozneje bodo seveda morali tudi Filipinci poseči v šope za vzdrževanje vojne mašine, ker tako pač zahtevajo pravila "civilizacije".

Taka bo torej filipinska — "neodvisnost". Z njeno pomo-čjo bodo ameriški imperialisti prišli na primeroma cenen na-čin do velike armade, Filipinci pa do "narodnega ponosa". Kad-ar bo ta ponos zahteval krep-kega odgovora, bodo civilizira-ni Filipinci pokazali, kako "sladko" je umirati za domovi-no — morebiti kje na Japon-skem ali Kitajskem za interese filipinskih in ameriških ka-pitalistov. Do zdaj jim vsaj tega ni bilo treba, ker niso imeli — neodvisnosti.

pitalistično nasilje preiskava ci-vilnih svobodščin po La Follet-tem odseku, bo pokazala bliž-nja bodočnost. Najbolj eksplo-zivna situacija vsakekor nastaja v jeklarski industriji, kjer so magnetje že namignili z večjim nasiljem, s katerim bodo skuša-li preprečiti organiziranje de-lavcev.

KNUT HAMSUN:

GLAD

Peslovenil FRAN ALBRECHT

Sedela je in prisluskovala z odprtimi usti, blesta, prestrašena, do smrti zbegana v svojih bleščajočih očeh. Hotel sem stvar zopet popraviti, izbrisati žalostni vtis, ki sem ga napravil, zato sem se travnal in rekel:

"Ampak zdaj je seveda vsega tega konec!" sem rekel, "o čem takšnem ne more biti ni govora; zdaj sem na varnem..."

Ona pa je bila zelo pobita. "Bog me čuvaj!" je rekla samo in nato molkala. Rekla je to v kratkih presledkih in je nato vsakokrat zopet obmolnila. "Bog me čuvaj!"

Prišel sem se šalit, jo šegotal in privil na svoje prsi. Obledo si je zopet zapela; to me je malo jezilo, da, naravnost žalilo me je. Kaj ji je bilo treba zapenjati obleko? Sem bil mar nevednejši v njenih očeh, zdaj, ko nisem bil sam kriv tega, da so mi izpadali lasje? Ali bi ji bilo ljubše, če bi se bil napravil za razuzdanca? ... Ne nikakih neumnosti ne! Zdaj je veljalo kar naskočiti! In če je bilo samo to, potem pri vsem, kar ... Položil sem jo navzdol, položil jo kratkoma na zofa.

Branila se je, — sicer čisto narahlo, — in me ogledovala začudeno.

"Ne... kaj hočete?" je vprašala.

"Kaj hočem?"

He, vprašala je, kaj hočem! Naskočiti sem hotel, naskočiti kar brez ceremonij! Ni bila moja navada, naskakovati samo tako od daleč; to nikakor ni bil moj običaj, moja človeška posebnost. Preplašiti kar tako se ne dam in samo od nagubanega čela se ne dam panati! Ne, ne, pri moji veri! Da ne bi opravil svoje stvari, nisem še nikoli izšel iz takšne afere...

Zatorej sem naskočil.

"Ne!... ne, ampak..."

Pač, sem odvrnil, prav to hočem!

"Ne, ali slišite?" je zakrčala. In nato je pristavila žaljive besede: "Saj niti za gotovo ne vem, če niste blazni!"

Nehote sem obstal in rekel: "Tega ne mislite resno!"

"Gotovo — bog ve, tako čudni ste! In tisto predpoldne, ko ste me zasledovali — takrat torej niste bili pijani!"

"Ne. Takrat tudi nisem bil lačen, ravno kar sem bil jecl..."

"Tem huje torej."

"Ali bi vam bilo mar ljubše, če bi bil pijan?"

"Da... Mu! Strah me je pred vami! Ampak za božjo voljo, izpusťte me že vendar!"

Preudarjal sem. Ne, izpusťiti je nisem mogel. Nikakih bedastih čenč ob poznih večernih uri na zofi, če smem prositi! Kvišku krilo! He, prihajati s tako neumnimi izgovori v takšnem trenutku! Kakor bi ne vedel, da je vse sama sramotljivost. Potem bi moral biti res pravi zelenec! Tako, kar pri miru leži! Nobenih neslanosti! Živijo kralj in domovina!

Branila se je za čuda krepko, prekrepro, ko da se brani iz same sramotljivosti. Kakor po nerodnosti sem prevrnil svečo, da je ugasnila. Obupno se je branila in enkrat je celo narahlo zabejala.

"Ne, ne tega, ne tega! Če hočete, me lahko poljubite na prsi. Ljubi moj, dobi..."

Takoj sem obstal. Njene besede so se glasile tako prestrašeno, tako brez moči, da so me zadele globoko v mozeg. Mislila je, da mi bo dala nadomestilo, če mi je dovolila poljubiti jo na prsi! Kako lepo je bilo to, lepo in priprosto! Pa bi ji pred noge, pokleknil pred njo.

"Toda, ljuba, mala!" sem rekel ves zmeden, "ne razumem... zares ne razumem... kakšna igra je to..."

Dvignila se je in s trepetajočimi rokami priglajala svečo; jaz pa sem se naslonil na stol in nisem storil ničesar. Kaj se bo zdaj zgodilo? Prav za prav mi je bilo sila neprijetno pri srcu.

Pogledala je na steno, na uro, in se prestrašila.

"Uf! zdaj pride takoj služkinja!" je rekla. To je bilo prvo, kar je izpregovorila.

Umel sem ta migljaj in vstal. Vzela je plač, ko da ga hoče obleči, a se je premislila, ga pustila tam in šla h kamini. Bila je blesta in čimdalje bolj nemirna. Da bi se vsaj ne zdelo, ko da me hoče vreči skozi vrata, sem rekel:

"Ali je bil vaš oče vojak?" in sem se hkratu napravil k odhodu.

Res, vojak je bil. Kako pa vem to? Saj ne vem, samo domislil sem se tega.

Kako čudno!

Ah da. Ponekod se me polakčajo slutnje. Ha, ha, to je vendar spadalo k moji blaznosti, da...

Otrla se je hlastno kvišku in ni odgovorila. Čutil sem, da jo moja navzočnost muči in sem hotel napraviti kratek proces. Sel sem proti vratom. Ali mi more dati nobenega poljuba več? Mi še roke ne da? Stal sem in čakal.

"Ali hočete zdaj iti?" je vprašala a še vedno tiho stala pri kamini.

Ničesar nisem odvrnil. Ponizan in zbegan sem stal tam in gledal nanjo, ne da bi izpregovoril. Zakaj me vendar ni pustila pri miru, če ni imelo biti nič iz vsega tega? Kaj sem bil jaz v tem hipu? Zdelo se je, da je prav nič ne briga, da sem pripravljen k odhodu, bila je hipoma izgubljena zame in iskal sem besed, ki bi jih povedal v slovo; težko, globoko besedo, ki bi jo zadel in ji nemara malce imponirala. In čisto nasprotno svojemu trdnemu sklepu — ranjen, mesto da bi bil hlad in ponosen, nemiren in užaljen, sem pričel govoriti o nebitvenih stvareh; uničujoča beseda ni prišla, moje misli so se izkazale kot sila ubožne.

Zakaj ne pove jasno in določno, naj vendar že odidem? sem vprašal. Da, da, zakaj ne? Saj ni imelo smisla ženitvati se. Mesto da me opozarja, da se služkinja skoro vrne domov, bi lahko rekla takole: Zdaj glejte, da izginite, kajti jaz grem po svojo mater in nočem, da me spremljate na cesti. Na to da še mislila ni? O pač, ravno na to je mislila; to mi je takoj bilo jasno. Saj ni treba bog ve česa, da me privede na pravo sled; še sama kretnja in način, kako je prišla za plač in ga nato spet odložila, me je preveril. Kakor rečeno, jaz imam čisto slutnje. In prav za prav: saj niti ni bilo toliko blaznosti v tem...

"Ali bog nebeški, odpustite mi že vendar to besedo! Saj mi je ušla kar tako!" je vzkliknila. A zmerom je še stala mirno in ni prišla k meni.

Bi sem neupogljiv in sem nadaljeval. Blebetal sem kar naprej vzlic mučni zavesti, da jo dolgočasim, da nobena mojih besed ne zadene v živo in vendarle nisem obmolnil: Prav za prav — če se natančno preudari — ima človek lahko dokaj občutljivo kožo, ne da bi moral biti ravno blazen, bi mislil jaz; narave so, ki se hranijo z malenkostmi in umro zavoljo ene same trde besede. In nato sem ji dal umeti, da sem jaz ena takšnih narav. Stvar je namreč ta, da je siromaštvo v meni izvestne sposobnosti poostriko tako zelo, da mi delajo naravnost neprilike, da, zagotavljam vas, naravnost neprilike, žalibog.

(Dolgo prihodnja...)

H. G. Magg:

Modri biseri

V odprti stekleni omarici so ležali, položeni na kup, razni stekleni izdelki — ponarejeni biseri, neprijetni tirkizi, ponarejena ambra, karneoli in korale. Mnogi kupovalci je ob ravnodušnih pogledih prodajalk izbirala med tem blagom, ki je ležalo naprodaj.

Dvoje mladih žensk, ki sta stali druga poleg druge, je izbiralo, kakor da se nista niti opazili. In vendar očevidno nista bili obe iz istega sveta. Pomerjali sta oglice in jih razočarano spet odlagali.

Videti je bilo, kakor da sta istih let, obe plavalici. Ta je hotela vzbuditi vtis elegance, med tem ko je druga res bila odlična.

Nenadoma sta se zadeli pustolovka in resnična dama z rokami ob kopicah oglic in modrih biseri, in nobena ni hotela spustiti, obe sta hkrati izbirali v globljiču.

Hkrati sta pomotili obe isti prodajalki popolnoma enaki oglici, tako da se jima je zadelo za trenutek, kot da jo je vsaka iztrgala drugi.

Presenečeni sta se spogledali. Toda že je prodajalka vzela oglico, napisala računa in oddala k blagajni.

Da ne zamudita, sta šli obe za njo, plačali kupljeno in prejel zavojčka. Ko sta ju vzeli z roke, sta se druga drugo nezavopno premotili.

In življenje ju je odpeljalo v čisto nasprotno smeri.

"Spomin? Zares? — Mislila sem, da je talisman."

Gospa de Noal je približala lornjon svojim lepim očem, ki so ostale mlade aredi obraza, ki je pričel že veneti. Nagnila se je nad šestero biservov, ležečih na beli avili skrinjice za nakit, katero je radovedno odprla.

Nehotna otožnost je nenadoma prevzela zapeljivo ljubeznivega Gastona Bernieresa.

"Res, to je spomin," je vzdihnil, tokrat brez prizvoka rahle ironije, s katero je ponavadi zmedel svoje lepe obiskovalke. "Skoro spomin na neko ljubezen."

"Seveda," se je ponorčevala gospa de Noal, "mar bi mogli imeti druge spomine? Vsekar kor reven spomin. Kateremu mlademu in zvesto ljubečemu bitju ste pa aneli te bisere po pet grošev? To je pač uspeh, s katerim se ne morete pohvaliti."

"Ah!", je zamrmral Bernieres. "Ni tako, kakor si mislite in vrednost te oglice je postranskega pomena. Tista, ki jo je nosila, ni bila ravno nedolžno bitje. Toda naj bo razočaranje, ki mi ga je povzročila, še večje, prisegam vam, da bi bila mogla postati resnična velika ljubezen mojega življenja!"

"Tak vtisk je zapustila v vas?" je gospa de Noal zafrkljivo vprašala.

"Tak vtisk, da še po tolikih letih ne morem brez zmedenosti pomisliti nazaj na tisti večer, — tisti večer..."

"Pripovedujte," je prosila mlada gospa in se udobno zleknila v naslonjač.

"Radovednica! Kako boste razočarani! Če tudi gre za dogodivščino, razpiet je bil popolnoma drugačen, kot ga pričakujete. In ljubezen, ki je hotela dobiti svoj delež pri tem, je preplašeno pobegnila."

"Kar mraz me že pretresa. Le hitro! Opazite mi junaki-njo."

"To bi mi bilo zelo težko, ker sem videl komaj njene oči, in sicer skozi odprtini krinke. Sijajne oči — nepozabne."

"Zares?"

"S kakšno izživajočo koketnostjo je gospa de Noal za-

ljudstvom in inteligenco in ljudstvom, kakor v Rusiji, in vsa ruska literatura 19. stoletja je bila tipična barinska (gospodarska). Gogol se je peljal s trojko, opazoval je kočijažev tinlik in razmišljal: "Kakšne misli roje neki po tej kodrasti glavi? Bogue, uganee, mnogo različnih stvari pomeni pri ruskem ljudstvu praskanje za usesom". Morda je Gorki vnuk tega Gogoleva kočijaža. Z njim prihaja v literaturo ruski proletarijat, ne tak, kakršnega so opisali drugi, temveč tak, kakor se opisuje sam. Tolstoj je hrepenel po tem, da bi postal ljudstvo. Gorki je pa že bil ljudstvo samo. Pisateljujoči barini so opisovali Rusijo kot sveto zemljo. V Gorkem je prišlo prvič do besede tisto ljudstvo, tisti proletarijat, ki so se zanj dotlej tako mnogi sladko in modro zavzemali. Gorki je pa opisal Rusijo kot nesveto zemljo.

Tolstoj je karp. Gorki škuka. Klátil se je po stepah, tvoril v prišaniščih, delal v pekarnah in

Takoj nato je gospa de Noal odšla. Bernieres je bil ves začuden in užaljen zaradi nenadne hladnosti, ki mu jo je tako očitno pokazala. Še tisti večer je pa prejel od nje zavojček in pismo. V zavoju je bila modra oglica.

V pismu pa je bral tole:

"Šest biservov manjka ti oglici, ki pa ni oglica tatice, temveč neke druge ženske — z 'nepozabnimi očmi' — ki je pa niste spet prepoznali."

Da sta dve tako različni ženski kupili hkrati dve enaki oglici, da sta ju isti večer hkrati nosili, mar naj vidimo v tem preprosto slučaj — ali pa kruto voljo usode?

Med prijateljicami

— Alfons mi je pisal. Le poslušaj, kako lepo piše: "In po dolgem bivanju v tujini se nameravam vrniti, da se oženim doma z najlepšim dekletom sveta."

— Ti falot grdi! Že dve leti ti obeta zakon, zdaj pa hoče vzeti drugo.

Gorki prinaša nov svet

Gorki je prav tako oče nove Rusije, kakor je Lenin

Eno najboljših karakterizacij Gorkega je napisal Merežkovskij, ki pravi, da je Gorki nova, nesveta Rusija. Isti Merežkovskij je tudi napisal, da veliki ruski pesniki kažejo od kod Rusija prihaja, Gorki pa kaže, kam gre. V teh kratkih besedah je zapadeno vse, kar se da povedati o Gorkem. Znani češki publicist F. Peroutka je posvetil velikemu ruskem pisatelju ob smrti obširen spominski članek, ki v njem točno analizira Gorkega in njegovo pot skozi življenje.

Ruska klasična literatura je v celoti vzeta zgodovina puntarjev, ki so se pa kmalu unesli, pravi Peroutka. Punt je dvignil Gogol, napisal je prvi del "Mrtvih duš", napisal "Revizorja", v smehu je izrekel resnico in pokazal, da potrebuje Rusija reformo. Upor pa ni trajal dolgo. Gogol se je ustrašil, sežgal nadaljevanje "Mrtvih duš", proklet svoje natiakne spise, češ, da so bili vsi napadi na nje več ali manj upravičeni in da je bilo to, kar je napisal, alabo, mrtvo, napisano v bolezenskem in nesvobodnem stanju.

In v bistvu ponavlja večina ruskih pisateljev to Gogoljevo zgodbo. V začetku upor, potem pa pokora, hrepenenje po miru in pokoji. Puškin je prešel od opevanja svobode k opevanju carja, prišel tako daleč, da je odobral usmritev svojih prijateljev. Dostojevskij je živel od svojega 24. leta med naprednjaki in tega si vse življenje ni mogel odpustiti, o teh svojih letih je pisal, kakor da jih je preživel med merjasci, klečal je v občudovanju in spoštovanju "pred hrbiti kitov", na katerih sloni Rusija, pred pravoslavjem in samodržavjem. Nakrasov ni imel povoda za kesanje, bil je vse življenje mnenja, da rusko ljudstvo pač mora trpeti. Gončarov se je pregrešil kvetjemu z ljubeznijo do reda, pravilnega turčenjanja in angleških strojev. Turgenjev je raje odpotoval iz Rusije, a Tolstoj, ki ga je v mladosti tudi prevzemal ponos razuma, je prišel kakor Gogol do naziranja, da so njegova dela škodljiva in da je edino važno na svetu ne protiviti se slu in delati si sam svoje čevlje. A Čehov, ta plahi zaključek ruske klasične literature, oznanja v vsaki svoji povesti, da se ne da nič storiti, da je vse zaman: "sunaj sneži in to je ves zmisel."

V tej veliki in mehki ruski literaturi pa tiči Gorki nekako tako kakor koat v grlu. Poleg Lermontova je to edini ruski pisatelj, ki je odklonil pokoro. On amatra celo pokoro za največji greh, kar ga more storiti ruski narod na sebi.

Gorki je edini ponosen med mnogimi spokorniki. Ni tako velik literarni umetnik, kakor so bili pisatelji klasičnega sovsejda, pač pa prinaša nov svet. Ruski pisatelji so se dolgo bali odgovoriti se carju in pravoslavju: ljudstvo je ležalo pred njimi kot temna in neznana veličina. Prizadevali so si razumeti ga, idealizirali so ga, včasih kakor Tolstoj, so pred njim celo klečali, toda v bistvu so se bali, kaj bi prišlo če bi padel dosežani red. Zato so se nazadnje vedno zatekli k carju.

Nikjer ni zijal tako globok prepad med inteligenco in ljudstvom, kakor v Rusiji, in vsa ruska literatura 19. stoletja je bila tipična barinska (gospodarska). Gogol se je peljal s trojko, opazoval je kočijažev tinlik in razmišljal: "Kakšne misli roje neki po tej kodrasti glavi? Bogue, uganee, mnogo različnih stvari pomeni pri ruskem ljudstvu praskanje za usesom". Morda je Gorki vnuk tega Gogoleva kočijaža. Z njim prihaja v literaturo ruski proletarijat, ne tak, kakršnega so opisali drugi, temveč tak, kakor se opisuje sam. Tolstoj je hrepenel po tem, da bi postal ljudstvo. Gorki je pa že bil ljudstvo samo. Pisateljujoči barini so opisovali Rusijo kot sveto zemljo. V Gorkem je prišlo prvič do besede tisto ljudstvo, tisti proletarijat, ki so se zanj dotlej tako mnogi sladko in modro zavzemali. Gorki je pa opisal Rusijo kot nesveto zemljo.

Tolstoj je karp. Gorki škuka. Klátil se je po stepah, tvoril v prišaniščih, delal v pekarnah in

Žena predsednika Roosevelta v družbi brezposelnih deklet boršiču Federalne mladinske uprave v Suffernu, N. Y.

kadar je imel čas, je čital, toda ne svetega pisma, temveč Nitzscheja, čigar nauk o nadčloveku in o volji do moči ga je opajal. Spoznal je Rusijo od spodaj in videl, da je medla in lena. Zložil je v ohromeli zemlji pesem na sokola, pčico roparico. Ni več govoril: zgodi se volja božja, temveč: zgodi se volja moja. V Gorkem ni niti trohice vzhodne mistike. Ta ruski človek ima čisto zapadne oči. Vse, kar je dotlej odobraval ruska literatura, pokoro, potrpežljivost, tiho prenašanje svoje usode, je neusmiljeno zavrnil. Gorki je prvi, ki je začel od ruskega življenja in ruske literature zavestno zahtevati aktivnost in dejanje.

Zaradi svojega zapadnjaškega instinkta je postal žebelj v krsto slovanofilstva. Slovanofili ne morejo drugega, nego prestrašeno bežati od njega. Gotovo je, da je spoznal rusko ljudstvo neprijetno globlje, nego ti akademiki. Sam ni bil nič drugega, nego drobna tega zagonetnega ljudstva. Prodrl je v ljudske globi-

ne, mimo katerih so se slovanofili vozili samo s kočijo. Zgovor značaj je bil tak, da ni mogel pokoriti, temveč upr-

Ljudje, ki zdaj potujejo Rusiji, potrjujejo skoraj vsa, da se Rusija amerika. Te nove Rusije je Gorki oblikoval tako, da je nam boljše. V Tolstoj in Dostojevskij, nego Gorki tovo je pa tudi, da je nam bližji. V Tolstoj in Dostojevskij, v "oprosčenju" prve v "pravoslavni pobesni" drugega. Je še nekaj srednjakega. V Gorkem pa srednjakega sploh ni več. — Po S.

SLUŽKINJO ISČE! Želim dobiti služkinjo, ki bo v starosti 40 do 45 let, opravljati domača hišna dela v družini. Stalno delo, če pa dogovoru. Plašite naslov: Frank Korbar, Box McKeesport, Pa. — (Ad)

Ali ste naročili na "Prosveto"? Podpirajte svoj

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 18. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta štete odem, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročniku. Prosveta stane za vse članke, za člano ali nečlano \$6.00 za eno leto ali \$1.00 za eno leto. Naročnik plača za eno leto ali več let. Če plača za eno leto ali več let, se plača za eno leto ali več let. Če plača za eno leto ali več let, se plača za eno leto ali več let.

Za Zdrav. državo in Kanado \$6.00	Za Cicerone in Chicago je...
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in.....
2 tednika in..... 2.50	2 tednika in.....
3 tednika in..... 2.00	3 tednika in.....
4 tednika in..... 1.50	4 tednika in.....
5 tednikov in..... 1.00	5 tednikov in.....

Imenitna spodbudi kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem dopolniti v svojo listo Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo listu dati za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino za list Prosveto vsote \$.....

Ime.....Čl. družine.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledočih članov družine:

1).....Čl. družine.....

2).....Čl. družine.....

3).....Čl. družine.....

4).....Čl. družine.....

5).....Čl. družine.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in v drugih jezikih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cena umerna, uspešno delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.